

та територіальної цілісності України (ст. 43-1 КК). *Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану* : наук.-практ. комент. / А. А. Вознюк, О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан, С. С. Чернявський та ін. ; за ред. А. А. Вознюка, Р. О. Мовчана, В. В. Чернея. Київ : Норма права, 2022. С. 13–35.

5. Особливості відповідальності командирів. «Бойовий імунітет» як одна із гарантій захисту прав військовослужбовців : Підсумки круглого столу від 14 грудня 2021 р. Київ. 14 с. URL: <https://defence.org.ua/wp-content/uploads/doslidzhennya/CDS-Osoblyvosti-vidpovidalnosti-komandyriv-ukr.pdf>(дата звернення: 19.04.2023).
6. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо бойового імунітету військовослужбовців». URL: <https://defence.org.ua/wp-content/uploads/doslidzhennya/CDS-Zapyska-ukr.pdf> (дата звернення: 19.04.2023).
7. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії режиму воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 р. № 2124-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2124-20#top> (дата звернення: 19.04.2023).
8. Про внесення змін і доповнень до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України (щодо кримінальної відповідальності осіб під час особливого періоду та в умовах надзвичайного стану) : проект Закону України від 13 березня 2022 р. № 7156. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1245248> (дата звернення: 19.04.2023).

УДК 35.076

Кузь Т. В.

*викладач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Західноукраїнський національний
університет*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ДОПОМІЖНИХ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Встановлення походження дитини від матері та батька є основою виникнення їх взаємних прав та обов'язків. Згідно із Сімейним кодексом України (далі – СК) дитина, яка зачата і (або) народжена у шлюбі, походить від подружжя [1]. Однак з розвитком репродуктивних технологій в сучасному світі виникають нові правовідносини, пов'язані з виникненням батьківських прав щодо дітей, народжених сурогатними матерями. Дане питання є особливо актуальним в наш час, оскільки немає єдиного законодавчого акту,

який би детально регламентував інститут сурогатного материнства в Україні та захищав як інтереси дитини, так і її батьків.

Не у всіх країнах Європи сурогатне материнство визнається законною діяльністю. Але законодавством України визначено деякі його аспекти, що стосуються встановлення батьківства щодо дитини, народженої сурогатною матір'ю та правил реєстрації народження дитини в органі ДРАЦС [4].

Порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні відносить сурогатне материнство до одного з методів лікування безпліддя шляхом застосування допоміжних репродуктивних технологій, і передбачає, що подружжя (або один з майбутніх батьків), в інтересах якого воно здійснюється, повинен мати генетичний зв'язок з дитиною, а сурогатна мати – ні. Також Порядком передбачено й інші юридичні аспекти реалізації сурогатного материнства, зокрема необхідність укладання договору про виношування дитини між біологічними батьками та сурогатною матір'ю, яким визначаються їхні взаємні права і обов'язки. Генетичні батьки згідно з цим договором зобов'язуються прийняти дитину та компенсувати фінансові витрати сурогатної матері, а також, якщо це передбачено договором, виплати винагороду [2].

У випадку наявності зареєстрованого шлюбу в сурогатної матері обов'язково вимагається письмова та нотаріально завірена згода її чоловіка на цю процедуру.

Відповідно до ст.123 СК України визначається походження дитини при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій, зокрема і при перенесенні в організм жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком і жінкою), що власне і являється сурогатним материнством. Сімейний Кодекс в даному випадку закріплює норму про те, що батьками дитини є подружжя зареєстроване у встановленому законом порядку. Особи, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах або окремі особи, чоловік або жінка, не можуть брати участь у відносинах щодо сурогатного материнства. Отже, законом здійснюється захист прав дитини та прав подружжя, що є її біологічними батьками та гарантується право дитини на родину, наявність матері та батька.

Крім того ч.2 ст.139 СК України забороняється оспорювання материнства у випадках, якщо було здійснено процедуру перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій. Тобто не допускається оспорювання материнства біологічної матері сурогатною матір'ю.

Правові відносини між батьками і дитиною виникають з моменту державної реєстрації народження дитини і внесення відомостей про матір та батька в актові записи про народження. Варто відмітити, що в українському законодавстві чітко врегульовано цю процедуру Правилами державної реєстрації актів цивільного стану, що затверджені Наказом Міністерства юстиції України 18.10.2000 № 52/5, де п.11 передбачається, що державна реєстрація народження дитини проводиться за заявою подружжя, яке дало згоду на таке перенесення [3]. У цьому разі одночасно з документом, що

підтверджує факт народження дитини цією жінкою, подається заява про її згоду на запис подружжя батьками дитини, справжність підпису на якій має бути нотаріально засвідчена, а також довідка про генетичну спорідненість батьків (матері чи батька) з плодом.

У графі «Для відміток» актового запису про народження робиться запис, що: «Матір'ю дитини згідно з медичним свідоцтвом про народження є громадянка (прізвище, власне ім'я, по батькові)». Окрім того, зазначається найменування закладу (установи), що видав(ла) довідку, дата її видачі та номер, дані нотаріуса (прізвище та ініціали, нотаріальний округ чи державна нотаріальна контора), дата, а також за яким реєстровим номером засвідчено справжність підпису жінки на заяві про її згоду на запис подружжя батьками дитини [3]. Важливо, що такий запис буде мати місце лише в актовому записі про народження, що зберігається в органі ДРАЦС. Батьки ж отримують свідоцтво про народження дитини, де саме вони вказуються батьками цієї дитини.

Таким чином, правовідносини, що виникають у сфері визнання батьківства щодо дитини, народженої із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, мають доволі чітке регламентування в законодавстві України. Але це є лише одним з аспектів інституту сурогатного материнства, який потребує більш конкретного регламентування та закріплення в нормативно-правових актах нашої держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення 19.04. 2023)
2. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні затв. Наказом М-ва охорони здоров'я України від 09.09.2013 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text> (дата звернення 19.04. 2023)
3. Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні затв. Наказом М-ва юстиції України від 18.10.2000 р. № 52/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text> (дата звернення 19.04. 2023)
4. Таланов Ю.Ю. Актуальні проблеми сурогатного материнства в законодавстві України. Вісник ХНУВС. 2012. Випуск № 1 (56). С. 360-368.